

РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖНОГО СЕРЕДОВИЩА В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

ОСОБИСТІСНИЙ ЗМІСТ НАВЧАННЯ ЯК БАЗОВИЙ ПРИНЦИП СТВОРЕННЯ ЗДОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА В ШКОЛІ

Дяченко-Богун М.М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Школярі складають майже десяту частину населення України. Інтенсивний графік, нерегулярне харчування та брак відпочинку негативно впливають на здоров'я школярів. За офіційними даними Міністерства охорони здоров'я, до здорових можуть відноситися не більше 10% випускників наших шкіл, а до осіб, що хворіють хронічними захворюваннями, серед тих же випускників, відносяться близько 60-70%. Виходить так, що не встигнувши вступити в доросле життя, наші діти вже хворі [1, С.2].

Високий рівень патології у школярів вказує на пріоритетність даної проблеми саме для підростаючого покоління. Причини виникнення захворювань полягають у негативному впливі зовнішнього середовища, обтяженої спадковості, незадовільних соціальних умовах. Встановлено також, що одинадцять років напруженої розумово-емоційною роботи школярів проходять в умовах, що часто не відповідають санітарно-гігієнічним нормам і правилам. Дослідження багатьох вчених показали, що *основними причинами погіршення здоров'я* учнів за період навчання є наступні:

- порушення гігієнічних та психогігієнічних вимог до організації навчального процесу;
- порушення повноцінного відпочинку;
- відсутність достатньої рухової активності;
- постійні стреси, пов'язані з перевантаженнями навчальних програм;
- помилки у використанні педагогічних технологій і методик викладання;
- авторитарний стиль спілкування;
- недостатній рівень знань з вікової психології та фізіології у педагогів та вихователів;
- слабка навчальна і виховна робота з учнями щодо формування їхнього здоров'я та організації здорового способу життя;
- відсутність у вчителів і батьків необхідних знань у питанні збереження і зміцнення здоров'я дітей [4, С.33].

Розробка ефективних заходів по зміцненню здоров'я дітей та підлітків має виняткове значення для сучасної школи. Встановлення гармонійного зв'язку між навчанням і здоров'ям забезпечує якісне зрушення в бік підвищення ефективності навчального процесу. Перед школою стоїть завдання створення умов для збереження здоров'я учнів, тобто створення механізму формування здоров'язберігаючого середовища загальноосвітнього закладу. Згідно з визначенням Всесвітньої організації охорони

здоров'я «здоров'я - це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не просто відсутність хвороби і фізичних дефектів» [2, С.4].

Основним завданням здоров'язберігаючої педагогіки є створення таких умов навчання, які б забезпечили високу працездатність учнів протягом усього часу навчальних занять і дозволили б уникнути перевтоми. Необхідною умовою є проведення цілеспрямованої роботи з виявлення та вивчення педагогічного досвіду з питань збереження здоров'я учнів. Працюючи над підвищенням своєї професійної майстерності, педагогам необхідно виділити наступні пріоритетні напрямки:

- гуманізація та індивідуалізація навчального процесу;
- використання інформаційних технологій в освітньому процесі;
- використання нових педагогічних технологій;
- вивчення особливостей викладання предметів природничого циклу;
- розвиток творчих здібностей учнів [3, С.112].

Метою створення здорового середовища спілкування в школі є необхідність навчити учнів вчитися з мінімальними витратами здоров'я, тому в педагогічній роботі базовим є принцип особистісного змісту навчання. Навчання проти волі дитини ніколи не буде покращувати його здоров'я. І учень, і вчитель повинні відчувати психоемоційну комфортність. Важливими для створення здорового середовища в школі є принципи педагогічного впливу:

- педагогічний оптимізм;
- повага до школяра;
- розуміння душевного стану учня;
- зацікавленість у долі дитини;
- розкриття мотивів і обставин вчинків, скоєних дитиною [4, С.34].

І, нарешті, важливою частиною є використання сучасних здоров'язберігаючих технологій навчання. На наш погляд, цим вимогам відповідають:

- технологія багаторівневої диференціації (враховує особливості темпераменту, психосоматичного типу каналів сприйняття, рівня розуміння, типу мислення і т.д.)
- проблемне навчання (проблемні питання та ситуації, у тому числі на стику наук)
- навчання у співпраці;
- метод проектів, який використовуються в педагогічному процесі вчителями;
- діалогове навчання (вільне обговорення і дискусії)
- рефлексивне навчання (оцінка учнями корисності уроку, свого психологічного стану) [4, С.35].

Сучасна школа як освітня модель часто робить упор на медичній стороні справи, звертає увагу в основному на тілесне і психічне здоров'я школярів; інші аспекти феномена здоров'я - моральний, естетичний, соціальний - зачіпаються в набагато меншому ступені. Тим часом проблема соціального здоров'я сьогодні чи не найактуальніша в шкільній освіті. Більш того, до її успішного вирішення залучаються всі інші аспекти здоров'я.

Література

1. Апанасенко Г.Л. Як зупинити депопуляцію в Україні / Г.Л. Апанасенко // Наук. світ. – 2005. – № 11. – С. 2–5.
2. Всемирная декларация по здравоохранению ВОЗ. Копенгаген, 1998 / Загальна декларація прав людини. – К., 1998. – С.3-8.
3. Степанюк Ю. Філософія здоров'я людини як здорового способу життя / Ю. Степанюк // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 1. – С. 111–114.
4. Таранова О., Челах Г. Система роботи здоров'язбережного навчального процесу / О. Таранова, Г. Челах – Завуч – 2008 - №19-20. – С. 32-36.

ЗНАЧЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ШКОЛІ ДЛЯ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ

Зуй Є.А., Бажан А.Г.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Найважливішим завданням держави й суспільства є збереження і зміцнення здоров'я дітей, молоді та всього населення, бо саме людина є найважливішою цінністю суспільства. Проте з кожним роком збільшується кількість чинників, які негативно впливають на її життя та здоров'я. Відомо наскільки шкідливим, навіть небезпечним, і для окремої людини, і для суспільства загалом є вживання тютюну, алкоголю й наркотиків. Як свідчить практика, інформаційно-просвітницький підхід, що домінував упродовж багатьох років, виявився неефективним щодо розв'язання завдань профілактики тютюнокуріння, вживання алкоголю, наркотиків, розповсюдження ВІЛ-інфекції. Нині альтернативою є формування в школярів особистісно зорієнтованого ставлення до власного здоров'я [5]. Тому питання здоров'язберегаючих технологій на уроках з основ здоров'я, вважаємо, зараз є досить актуальним.

Найдорожчим скарбом, який нагороджує людину природа від народження і на довгі роки життя, є здоров'я. Це справді незрівнянне багатство, яке необхідно не просто надійно берегти, а й повсякчас примножувати. А той, хто його розтринькує з дитинства, залишається без майбутнього. Адже здавна відомою є істина, що значно легше здоров'я втратити, ніж його відновити.

Увага до питання здоров'я школярів суттєво зросла. Турботу викликає значне зменшення кількості абсолютно здорових дітей (їх залишається не більше 10-12%); різке погіршення стану фізичного та розумового розвитку підростаючого покоління; зростання числа учнів, що мають декілька діагнозів (у 20% старшокласників у анамнезі 5 та більше діагнозів); зниження рівня народжуваності й тривалості життя, зростання дитячої смертності; пасивність, апатія та навіть агресивне ставлення до навчання [4].

За останнє десятиріччя чітко спостерігаються такі фактори, які впливають на стан здоров'я учнів, а саме: перевантаження навчальних програм, інтенсифікація навчального процесу, недоверненість навчальних програм і технологій, авторитарний стиль викладання, відсутність індивідуального підходу до учнів, недостатня рухова діяльність школярів,